

DR. IS. TEIRLINCK.

In Memoriam Dr. Is. Teirlinck

door JAN GRAULS.

Het heengaan van Dr. Is. TEIRLINCK beteekent voor zijn land en voor de wetenschap een verlies, waarop wij weliswaar reeds sedert eenigen tijd waren voorbereid, doch dat niettemin met de jaren hoe langer hoe dieper zal worden gevoeld.

Met hem verdwijnt een der sympathiekste figuren, een der grootste geleerden, een der vruchtbaarste schrijvers, een der eerlijkste menschen waarop de Vlaamsche taal- en letterkunde mocht bogen.

Het valt mij moeilijk hier deze enkele bladzijden aan zijn nagedachtenis te wijden. Immers nauwelijks drie jaar geleden vierden wij zijn tachtigsten verjaardag. Gansch het land nam deel aan deze grootsche hulde. Op 22 Februari 1931 werd hem op het Brusselsch stadhuis een *Album* aangeboden waarin niet minder dan 64 bijdragen zijn verschenen. Van alle zijden werd TEIRLINCK's werk onderzocht en beschreven. Op bedoelde vergadering werd hij toegesproken door Prof. Dr. Maur. Sabbe, door wijlen Minister Vauthier, door den heer G. Smets, rector der Vrije Universiteit van Brussel, door F. Toussaint van Boelaere, door den heer Gheude, door Dr. Jan Lindemans, en door Prof. Dr. P. De Keyser, die hem beurtelings huldigden als letterkundige, als geleerde, als folklorist, als dialectoloog. Hoe zouden wij hier dan niet in herhalingen vervallen.

En toch wil ik de vereerende opdracht om hier in onze *Handelingen* een onzer meest vooraanstaande leden te herdenken, niet van de hand wijzen.

ISIDOOR TEIRLINCK werd op 2 Januari 1851 geboren te Zegelsem-bij-Oudenaarde, een der liefste dorpjes uit Zuid-Vlaanderen. Na schitterende studiën aan de Normaal-school te Lier te hebben voltrokken, fungeerde hij achtereenvolgens als onderwijzer te Serskamp (Oost-Vlaanderen), te Drogenbosch (Brabant) en te St-Joost-ten-Noode om daarna als leeraar in de natuurwetenschappen te worden aangesteld aan de Stedelijke Normalscholen te Brussel. Hij overleed te Brussel den 27^{en} Juni 1934.

Zijn bedrijvigheid op het gebied van taal- en letterkunde begint in het jaar 1872 en eindigt slechts bij zijn overlijden. De met zooveel zorg bewerkte bibliographie, welke Dr. C. DEBAIVE eerst in het *Isidoor Teirlinck Album* (Leuven, 1931) en daarna, herzien en merkelyk aangevuld in de *Verslagen en Mededeelingen* van de Kon. VI. Academie (December 1931) heeft gepubliceerd, bevat niet minder dan 238 nummers van werken en bijdragen welke Is. TEIRLINCK alleen of in samenwerking heeft laten verschijnen.

Het is hier niet de plaats om te wijzen op de beteekenis van Is. TEIRLINCK als letterkundige. Maur. Sabbe en F. Toussaint van Boelaere hebben dit trouwens overbodig gemaakt. Uit het oordeel van laatstgenoemde wil ik enkel volgenden passus overnemen : « De lange reeks werken, » die Teirlinck en Stijns met kwistige hand verder in de » wereld zonden, de romans en de novellen waarop Teirlinck » ons na het uit elkaar gaan van de schrijversfirma nog » verraste, vormen de historisch en aesthetisch niet te » onderschatten brug tusschen den aanvangstijd onzer » herboren Literatuur en den modernen bloeitijd. Het werk » van Teirlinck, in samenwerking of buiten medewerking » van Stijns, heeft onze nieuwere literatuur voorbereid,

» heeft haar opbloei mogelijk gemaakt. Hem komt dan
» ook de eer toe, dat zijn vruchtbare arbeid, die om zijn
» hooge kwaliteit, zoovele lezers heeft geboeid en opge-
» beurd, ook in de literatuurgeschiedenis, onvergankelijke
» beteekenis bezit » (*Huldebetoon Isidoor Teirlinck*, Zout-
leeuw, Ch. Peeters, 1931, bl. 12).

Doch het is niet als letterkundige dat Is. TEIRLINCK'S naam zulk een mooien klank heeft gekregen in België en in het buitenland. Zijn beste werk heeft hij geleverd als folklorist en als dialectoloog. En op dit gebied is hij een der allergrootsten. Samen met een ander onderwijzer, den betreurden ALFONS DE COCK, schreef hij twee werken die getuigen van zooveel kennis, van zulk een streng-wetenschappelijke methode en van zulk een beheersching der stof dat Vlaanderen en het buitenland ze terecht als standaardwerken beschouwen. Het eerste is : *Kinderspel en Kinderlust in Zuid-Nederland* (Gent, A. Siffer, 1902-1908), een werk in acht deelen, dat door de Koninklijke Vlaamsche Academie met goud werd bekroond. Dit boek is eenig in de Nederlandsche taal. De schrijvers hebben met een nooit genoeg geprezen geduld en met een fijnen speurzin alles bijeen gebracht en geschikt, wat betrekking heeft op de loop-, spring-, dans-, werp-, vinger-, hand-, vuist-, ambachts-, raad-, schommel-, marbel- en topspelen van de Vlaamsche kinderen. Zij stelden zich daarbij niet tevreden met eenvoudig te beschrijven. Zij gingen bovendien historisch en vergelijkend te werk. Hun arbeid is niet enkel van groot belang voor den folklorist, hij is eveneens onontbeerlijk voor den taalkundige, die er honderden benamingen van spelen uit alle gewesten zal in aantreffen.

Een tweede vrucht van DE COCK en TEIRLINCK'S samenwerking is het driedeelige *Brabantsch Sagenboek* (Gent, A. Siffer, 1909-1912), waarin de mythologische sagen, de

duivelssagen, de legenden of echt christelijke sagen en de historische sagen van Brabant met meesterhand zijn verzameld en toegelicht. Ons medelid, Dr. Jan Lindemans, die speciaal bevoegd is om een werk van dien aard te beoordeelen, zegt van bedoeld *Sagenboek* : « De weerga »
» ervan bestaat immers niet : noch in opzicht van den »
» ongemeenen rijkdom der bijeengebrachte stof, noch in »
» opzicht van de wetenschappelijke nauwgezetheid bij »
» 't verzamelen, bewerken, navertellen, rangschikken der »
» honderden sagen uit alle Brabantsche gemeenten. Men »
» mag gerust beweren dat De Cock en Teirlinck erin ge- »
» slaagd zijn alle sagenmotieven uit Vlaamsch Brabant »
» op te teekenen. Wel gebeurt het thans nog dat onge- »
» boekte sagen door de huidige folkloristen afgeluisterd »
» worden ; ze blijken evenwel telkens varianten te zijn »
» van een of ander nummer uit het *Sagenboek* ; zelfs dan »
» wanneer ze een up-to-date kleedje aangetrokken hebben, »
» zooals b. v. de betooverde vrachtauto, die menschen »
» van Humbeek, bij nacht, in dolle vaart dwars door de »
» boomen zien stormen ; in afwachting dat Brabantsche »
» vliegeniers de vliegende «framassons» ontmoeten op hun »
» tochten... Doch dat staat alles reeds in De Cock en »
» Teirlinck » (*Huldebetoon Isidoor Teirlinck*, Zoutleeuw, Ch. Peeters, 1931, bl. 15).

In zuiver taalkundig opzicht had TEIRLINCK reeds in 1886 de belangstelling gaande gemaakt door zijn *Woordenboek van Bargoensch (Dieventaal)*, doch dit zou later verre overtroffen worden door zijn zevendeelig *Z. O. Vlaandersch Idioticon* (Gent, A. Siffer, 1908-1924), dat eveneens door de Vlaamsche Academie met goud werd bekroond en dat een der degelijkste dialectstudies is, welke tot nu toe zijn verschenen. Het is daarbij een boeiend werk, dat honderden zeer lezenswaardige bijzonderheden bevat. TEIRLINCK

plaatste vooraan in dit Idioticon het zoo lieve door hem gemaakte motto :

Niet en klenkt zoetere
As de tale va' moedere !

Het is uit liefde tot de taal van zijn geboortestreek dat TEIRLINCK haar dit monumentale werk heeft gewijd. Zijn Vlaamsche moedertaal heeft hij bestudeerd en meesterlijk beschreven tot in de kleinste bijzonderheden.

TEIRLINCK's werk bespreken en niet gewagen van zijn studies over de planten, ware een zeer onvolledig beeld van dezen geleerde schilderen. Zijn navorschingen op dit gebied verdienen evenzeer onze aandacht als hetgeen hij over taalkunde en folklore liet verschijnen. Reeds in 1892 publiceerde hij de *Plantlore* (Gent, J. Vuylsteke, 1892), waarin hij de plant behandelde als een levend, bezielde en handelend wezen. In 1904 volgde zijn *Plantenkultus* (Antwerpen, Jan Boucherij, 1904-1912), in 1924 zijn *Flora Diabolica* (Antwerpen, De Sikkel), een zeer gedocumenteerde studie over de plant in de demonologie en in 1930 schonk hij ons zijn laatste werk : *Flora Magica* (Antwerpen, De Sikkel), met als onderwerp : de plant in de tooverwereld.

Die boeken geven blijk van een verbazende belezenheid ; ze worden daarenboven hier en daar opgefrischt door menige dichterlijke bijzonderheid, want TEIRLINCK is bij het droogste wetenschappelijk onderwerp nog dichter gebleven. En dat is geen der kleinste aantrekkelijkheden van zijn arbeid. Hij boeit van het begin tot het einde. De vorm zijner werken is steeds verzorgd, alsof hij voortdurend aan zuivere belletrie deed.

In dat opzicht behoort TEIRLINCK tot de school van Gezelle, die eveneens een drupje poëzie liet vallen op zijn woordstudiën en folkloristische verhandelingen.

De korte verzen, welke TEIRLINCK soms laat voorafgaan

aan zijn boeken, zijn echte pareltjes. Zoo b. v. de voorrede tot den lezer in *Flora Diabolica* :

Wat wilsdu, lesere, dat ic di telle?
Hoe moetet mijn cloeskijn luden?
Dats een boeskijn vanden Cruden,
Vanden Duvelen ende vander Helle!
Nemet stoutelike in dine handen :
Het brenghet di no scade no scanden !

En dan zijn narede tot den lezer :

Wille mi, lesere, tellen
Ende laet dijn cloeskijn luden :
Gaf dit boeskijn vanden Cruden,
Vanden Duvelen, vander Helle
Di behaghen? Dancke mi!
Di meshaghen? Vergheve mi!
Een ieghelijc can dolen.
Vriend, nu vare Godevolen !

Neen, de talrijke « boekjes » van ISIDOOR TEIRLINCK gaven zijn duizenden lezers nooit « meshaghen ». Zooals de man was, zoo is zijn werk : stil, nederig, eerlijk, degelijk en secuur. TEIRLINCK behoorde tot deze schitterende groep Vlaamsche werkers, welke bijna allen onderwijzers of priesters waren en welke zooveel hebben gepresteerd dat nog in 1915 de Nederlander, Mgr Schrijnen, moest bekennen dat op folkloristisch gebied Zuid-Nederland mijlen vooruit is en bogen kan op namen als Gezelle, Gittée, Pol de Mont, Teirlinck en A. De Cock. Hij had er nog een heele reeks kunnen aan toevoegen, vooral wat de studie der volkstaal betreft, als De Bo, Joos, Cornelissen, Vervliet, Schuermans, Craeynest, A. Rutten, D. Claes, Tuerlinckx, enz. De meeste dier thans zoo bekende geleerden hadden geen hooger onderwijs genoten en moesten door zelfstudie verwerven wat anderen zoo kwistig opgediend kregen. En thans worden hun boeken bestudeerd aan al de universiteiten, waar aan Nederlandsche taalwetenschap of folklore wordt gedaan. Een eeresaluut aan deze werkers

van het eerste uur, aan deze pioniers der Nederlandsche taalkunde!

Ik zou nog de aandacht moeten vestigen op TEIRLINCK's bijdragen tot de studie van den Reinaert. En dan moet in de eerste plaats gewezen worden op zijn meesterlijke *Toponymie van den Reinaert* (Gent, A. Siffer, 1910-1912), waardoor hij een eervolle plaats inneemt bij die Vlamingen, die hun beste krachten gewijd hebben aan het bestudeeren van ons middeleeuwsch meesterstuk. Verder dient nog vermeld het door hem ontdekte document : *Den grooten ende nieuwen Reinaert de Voss* (Verslagen en Mededeelingen der Kon. Vl. Academie, 1927 en 1928).

De ruimte ontbreekt om hier de artikelen en korte bijdragen op te noemen, welke TEIRLINCK in verschillende tijdschriften heeft laten verschijnen. Toch moeten wij hier een uitzondering maken voor een enkele : de zoo grondige studie, welke hij aan het typisch Brabantsche woordje *boerkoos* of *berkoos* heeft gewijd in de *Verslagen en Mededeelingen van de Kon. Vl. Academie* van 1927. De oorsprong van dit woordje was altijd onzeker gebleven in weerwil van de talrijke studiën, welke verschillende geleerden er hadden aan gewijd. TEIRLINCK bracht echter de oplossing. Na lange navorschingen in de Brusselsche ordonnanties der 14^e en 15^e eeuw, ontdekte hij dat de benaming *boerkoos* slechts een vervorming was van het oud-Brabantsche *broeckoyse*n. Deze studie mag als een model worden beschouwd en toont ons eens te meer met welk een voorzichtigheid, met welk een acribie TEIRLINCK in zijn onderzoekingen te werk ging.

Hoe hoog Is. TEIRLINCK als geleerde stond aangeschreven moge blijken uit het feit dat de Vrije Universiteit van Brussel hem op voorstel van haar faculteit der wijsbegeerte en letteren, op 22 Februari 1931 het diploma van *doctor honoris causa* toekende en wijlen minister Vauthier hem

te dier gelegenheid, namens de Belgische Regeering, het eereteken van Commandeur in de Leopoldsorde kwam verleenen. Doch hooger nog dan als geleerde stond Is. TEIRLINCK als mensch. Dienstvaardig, oprecht, trouw, eerlijk, van een ongekreukten levenswandel, bezat hij bij vrienden en kennissen een prestige, een gezag zooals weinigen er een zullen kennen. « Vader Teirlinck » noemde men hem sedert jaren en in dien term lag de groote eerbied welken een ieder koesterde voor dezen edelen grijsaard.

Nooit zal ik het oogenblik vergeten toen deze oude, lichamelijk versleten man, nadat hem uitbundige lof was toegezwaaid door de hoogste autoriteiten van het land, even nederig als altijd rechtstond om iedereen te bedanken en in zijn roerende toespraak, hij de eenen-tachtigjarige werker, een loflied aanhief op den arbeid :
» Het werk, zegde hij, het werk op deze wereld is geen
» straf ; het is de voldoening van een menschelijken nood.
» Het is de troostvolle en opbeurende bezigheid van onze
» levensuren. Het werk geeft het onmisbare voedsel aan
» onzen geest en het maakt ons hart zachter, milder, beter.
» Het loutert ons inzicht. Het verlicht ons lot. Het ver-
» hoogt onze waardigheid en verrijkt onze liefde.

» Ik heb gewerkt hoe dan ook, met of zonder goed ge-
» volg, voor mijn eigen voldoening, en tevens omdat ik
» aldus de menschen heb meenen te dienen ! »

Dit was het geestelijk testament van dezen edelen zoeker, van dezen onvermoeibaren werker.

P. S. Voor de *Bibliographie der werken van Dr. Is. Teirlinck* verwijzen wij naar de *Verlagen en Mededeelingen* (December 1931) der Kon. Vl. Academie, waarin Dr. C. DEBAIVE met bijzondere zorg den volledigen arbeid van Is. TEIRLINCK heeft aangeteekend en gerangschikt.